

Metsapoliitika tasakaalustamise ja metsaseaduse muudatuste arutelu keskkonnaorganisatsioonidega

Protokoll

Asukoht: Tallinn, Narva mnt 7a

Aeg: 16. detsember 2016, kl 12.30-15.15

Juhatas: Marku Lamp

Osaesid:

Keskkonnaorganisatsioonid:

MTÜ Kotkaklubi: Indrek Tammekänd, Renno Nellis

SA Eestimaa Looduse Fond (ELF): Tarmo Tüür, Siim Kuresoo, Mariliis Haljasorg

SA Keskkonnaõiguse Keskus (KÖK): Siim Vahtrus

Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) ja MTÜ Eesti Ornitoloogiaühing: Riho Kinks

Keskkonnaministeerium (KeM):

kantsler Andres Talijärv, asekancler Marku Lamp, metsaosakonna juhataja Riina Martverk, metsaosakonna peaspetsialistid Taivo Denks ja Kristel Järve, looduskaitseosakonna juhataja Taimo Aasma, looduskaitseosakonna nõunik Hanno Zingel, avalike suhete osakonna nõunik Kadri Masing. Keskkonnaagentuuri (KAUR) andmehaldusosakonna juhtivspetsialist ja KeMi looduskaitseosakonna peaspetsialist Mati Valgepea.

Päevakorra punktid:

1. Metsapoliitika tasakaalustamine ja eri huvipoolte sisulise kaasamise parandamine
2. Metsaseaduse muudatustest kuuse raievanus ja range kaitse vajakud
3. Metsaseaduse muudatustest turbe- ja valikraie tingimused

Kokkuvõte:

Keskkonnaühendused selgitasid, et puhkenud usalduskriisi on põhjustanud KeM soovimatus sisuliseks kaasamiseks ning majanduslike ja keskkonnahuvide vahel kompromisside leidmiseks. **Keskkonnaühendused andsid tagasiside metsaseaduse muutmise protsessile ning hindasid selle väljatöötamiskavatsuse faasi heaks. Samas ei oldud rahul seaduse eelnõu kujunemise faasis toimunud kaasamisega 2016 teisel poolaastal. Keskkonnaühendused teavitasid, et vajavad eelnõu osas seisukohtade kujundamiseks oluliselt rohkem aega. Ministeeriumile tehti ettepanek edaspidi täita kaasamise head tava.**

Keskkonnaministeerium on järginud kaasamise protseduure ning nõustus ka edaspidi järgima kaasamise head tava. Kohtumisel selgus, et keskkonnaorganisatsioonidel on probleeme isikukoosseisu muutumisest tulenevalt järjepidevusega. Ühiselt leiti, et poliitika kujundamisest levitatava info edastamise kanalid ja kontaktid tuleb üle vaadata ning ajakohastada. Kuna keskkonnaühenduste organiseeritus ja tööpõhimõtted erinevad

mõnevõrra teistest huvigruppidest, siis pühendab ministeerium vajadusel edaspidi veelgi enam tähelepanu keskkonnaühenduste liikmete ettepanekutele.

Metsaseaduse sisulises osas lepiti kokku, et edasist arutelu ja ühist arusaamist vajavad seaduse valik- ja turberaiete punktid, seda eelkõige kaitsealadel. Keskkonnaühendused andsid teada, et viljakate kasvukohtade kuusikute raievanuse langetamisega ei olda nõus enne kui range kaitse vajakute katmise kohta on selge tegevusplaan ja kaitstavad alad on välja valitud. Samuti tegid keskkonnaühendused ettepaneku, et nendele aladele kehtestatakse ajutised piirangud kuni alade kaitse alla võtmiseni. Keskkonnaministeerium võttis selle teadmiseks.

KeMi sõnul näeb metsanduse arengukava aastani 2020 ette rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilise esinduslikkuse parandamist, mitte range kaitse vajakute täielikku katmist. Keskkonnaühenduste meelest on vajakute katmine arengukavas selgelt kirjas.

KeMi sõnul näeb metsanduse arengukava aastani 2020 ette rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilise esinduslikkuse parandamist, mitte range kaitse vajakute täielikku katmist. Keskkonnaühenduste meelest on vajakute katmine arengukavas selgelt kirjas.

Jaanuaris korraldatakse range kaitse tööühma kohtumine, mis sõnastab konkreetse tegevusplaani ning samuti ekspertide kohtumine valik- ja turberaie teemade aruteluks. Tulemused viiakse metsandusnõukokku arutamiseks samuti jaanuaris.

Sisu päevakorra punktide kaupa:

1. Metsapoliitika tasakaalustamine ja eri huvipoolte sisulise kaasamise parandamine

Keskkonnaühendused on kaasamist puudutavad probleemid oma teavituskampaania lehel välja toonud ning tänaseni on suhtlus olnud eeskätt pressiteadete ja meedia vahendusel. Keskkonnaühenduste seisukoht on, et puhkenud usalduskriisi on põhjustanud KeM soovimatus sisuliseks kaasamiseks ning majanduslike ja keskkonnahuvide vahel kompromisside leidmiseks. Seda alates 2008. a metsaseaduse muudatustest ja kehtiva arengukava koostamisest. Ühenduste peamised mured on (1) eemaldumine säästva metsanduse põhimõtetest, (2) lubatud raiemahud ületavad metsa juurdekasvu, (3) metsanduspoliitika on vastuolus Pariisi kliimaleppega ning (4) käimasoleva metsaseaduse muutmisega seonduv.

Kohtumisel üritati selgitada, mis on olnud kaasamise juures probleemsed kohad. KeMi seisukoht on, et on järgitud head tava ning kaasatud, sh on erinevalt varasemast sel korral koostatud ka metsaseaduse muutmise väljatöötamiskavatsus, samuti kaasatud erinevaid huvirühmi läbi metsandusnõukogu ning vajadusel kohtunud keskkonnaorganisatsioonidega veel eraldi (kevad). Keskkonnaorganisatsioonid on väljatöötamiskavatsuse protsessiga pigem rahul, kuid probleemidena tõid välja, et ei saanud kirjalikku vastust oma ettepanekutele ning üldiselt ei ole protsess piisavalt läbipaistev, kuna ei nende ega ka allasutuste poolt välja toodud probleemkohad ei ole avalikkusele näha. KeM selgitas, et seaduse eelnõu juures olevasse ettepanekute tabelisse pannakse vaid konkreetsed ettepanekud ning kirjalikku vastust ei koostatud, kuna keskkonnaorganisatsioonidega korraldati eraldi kohtumine. Ministeeriumi ja allasutusi käsitletakse tervikuna, tööprotsess on pigem arutelu vormis ning protokolle üldiselt ei koostata. Ka teistelt ministeeriumitelt saadakse kooskõlastused koos allasutuste arvamusega.

Kokkuvõttes lubas KeM mõelda, kuidas korraldada allasutustega peetavatest aruteludest tuleneva info koondamist.

Keskkonnaorganisatsioonid tõid välja, millistes punktides veel head tava ei järgitud lisaks sellele, et kõigi kaasatud huvirühmade seisukohti ei tehtud avalikuks: liiga lühike tähtaeg anti tutvumiseks, eelnõu ei olnud kodulehel väljas ning kodulehel olev kaasamise kronoloogia oli vananenud. Keskkonnaorganisatsioonid märkisid, et hea tava järgimine on valitsusasutustele kohustuslik. KeM nõustus seda edaspidigi täitma.

KeM küsis tagasisidet ka metsandusnõukogu töö kohta, kuna peab seda oluliseks kaasamise instrumendiks. Keskkonnaorganisatsioonid viitasid oma eelmiste esindajate rahulolematusele metsandusnõukoguga. Keskkonnaühendused väitsid, et KeM ei võta seda kui kompromisside otsimise kogu, vaid kui osaliste tühjaks rääkimise kohta (ühenduste seisukohad ja ülevaade kaasamise analüüsist on kokkuvõtlikult ajalehe artiklis <http://arvamus.postimees.ee/1160140/liis-kuresoo-laebiraeakija-voi-soojapuhur>). Samuti soovisid keskkonnaorganisatsioonid metsandusnõukogus huvide tasakaalustatuse üle vaadata. KeM selgitas metsandusnõukogu eesmärgi ja tööprotsessi, sealjuures on selle peamine eesmärk anda ministrile sisend, kas metsasektorit puudutavad ettepanekud on konsensuslikud ning kõva hääl ei ole oluline. Samuti meenutati, et sel korral saavutati kokkulepe ja see jõudis ka ministrini. Erinevate huvide tasakaalustamise osas oodati juba kevadel keskkonnaorganisatsioonide ettepanekuid, mida ei tulnud. Tasakaalustatust võib arutada järgmises metsandusnõukogus, selle jaoks ootab KeM nii keskkonnaorganisatsioonide ettepanekuid kui on valmis ka ise kaasa mõtlema. Kaasamise protsess aga jätkub ka pärast eelnõu esitamist, sh Keskkonnakomisjonis.

Arutleti ka seda, kes esindavad metsandusnõukogus metsaomanike huvisid, kelleks on riik kui metsaomanik ja Eesti Erametsaliit (EEML). Keskkonnaorganisatsioonid on kuulnud, et EEMLis on metsatööstuse huvid liigselt esindatud. KeM ei osanud mittetulundusühingu tegevust kahtluse alla seada, samuti selgitas, et EEML suudab esindada kõige suuremat hulka metsaomanikke.

Pikemalt peatuti uuesti metsanduse arengukava ja sellele järgnenud perioodil toimunud metsandusnõukogu tööle. KeM kinnitas, et ka siis toimusid lisaarutelud ning kompromiss tähendabki seda, et arvestatakse kõiki huvirühmi ning erinevate huvide korral ei saa keegi 100% rahul olla. Keskkonnaorganisatsioonid väitsid, et metsanduse arengukava koostamisel ei võetud nende sisulisi ettepanekuid arvesse, sh ei olnud nad juba siis rahul ei raiemahu ega ka kliima teemaga.

KeM soovis teada, mida keskkonnaorganisatsioonid on ise kaasamise protsessi parandamiseks nõus tegema ning milline on nende sisemine töökorraldus. KeM on tähele pannud, et teised nn katusorganisatsioonid paluvad ka ise kohtumist, kui milleski on arusaamatusi või ebaselge olukord. Praegusel juhul ei ole keskkonnaorganisatsioonid kohtumiseks ettepanekuid teinud ja initsiatiiv on vaid KeMi käes olnud. Keskkonnaorganisatsioonid tõid välja, et neil on väiksem haldussuutlikkus ja professionaalsus, mistõttu palus KeMil ise initsiatiivi näidata, kui tundub, et mõni huvirühm on liiga vähe sõna võtnud või pole kohal olnud.

Keskkonnaministeerium võttis teadmiseks saadud info, et seni Eesti Keskkonnaühenduste Koda metsandusnõukogus esindanud Indrek Sell'iga on töösuhe lõpetatud pool aastat tagasi

ning edaspidi ta EKO-t ei esinda. Keskkonnaministeerium nõustus, et info paremaks liikumiseks teavitatakse edaspidi peale EKO-de ka Eestimaa Looduse Fondi esindajat.

Keskkonnaorganisatsioonid tõid uuesti välja, et piisavalt pole jälge menetlusprotsessist, sh kevadisest kohtumisest keskkonnaorganisatsioonidega ning läbipaistvust andmete ja mõistete kasutamisel. KeM kinnitas, et vastav protokoll on kevadest saadik kodulehel olemas ning saadeti ka keskkonnaorganisatsioonide esindajale metsandusnõukogus Indrek Sellile. KeM ootab keskkonnaühendustelt ettepanekut ka metsandusnõukogu parema tasakaalustatuse jaoks.

Andmete osas korraldab KAUR 20. detsembril avaliku SMI teabepäeva, kus selgitatakse arvutusreegleid ning meetodikaid. Siiski on tegemist keerulise teemaga. KAUR lubas teabepäeval ka selgitada, millest tuleb juurdekasvu suurenemine. Keskkonnaorganisatsioonid soovisid arvutusreeglitele retsensiooni.

Kokkuvõte:

Keskkonnaorganisatsioonid soovivad kaasamise hea tava täitmist. Keskkonnaühenduste seisukoht on, et varasemast puudulikust kaasamisest ja põhjendatud seisukohtadega mitteamistamisest, samuti uute andmete ja teadmiste lisandumisest tulenevalt, vajab kehtiv metsanduse arengukava kiiresti uuendamist ja raiemahu osas seatud arengukava eesmärgi täitmine tuleb peatada. KeM peab ka edaspidi avatud poliitika kujundamist ning võimalikult head kaasamist oma kohustuseks. Seda iseloomustab ka initsiatiiv keskkonnaühendustega eraldi kohtumise korraldamisest, et parem konsensus leida. Metsandusnõukogus arutatakse huvide tasakaalustatust ning selleks oodatakse ka keskkonnaorganisatsioonide ettepanekuid, seejuures võiks arvestada ka kliima mõõdet. KeM edastab infot laiemalt kui vaid metsandusnõukogus EKO esindajale. Metsanduse andmeid tutvustatakse KAURi SMI teabepäeval.

2. Metsaseaduse muudatustest kuuse raievanus ja range kaitse vajakud

KeM andis ülevaate range kaitse seisust. Range kaitse all on üle 10% metsadest, seega on vaja tegeleda edasi tegeleda kaitstavate metsade esinduslikkuse parandamisega. Tegemist on käimasoleva protsessiga. Vajaku arvutuse on teinud Asko Lõhmus, kes uuendas arvutust selle aasta algul. Seejärel kohtus range kaitse töörühm, kus otsustati, et Keskkonnaamet koostab sügiseks kaitsealade kohta vajakute vähendamise võimaluste analüüsi. Sõnaselgelt on kaitse alla võetud hoiualade Natura elupaigad, mistõttu arvestatakse ka need alad edaspidi range kaitse alla. KeM andis teada, et hoiualade kaitsega on täielikult kaetud loo- ja soovikumetsade vajak ning vähendatud u 4 600 ha laane- ja salumetsade vajakuid. Kui arvestada ka kaitsealaid, jääb ikka veel üle 20 000 ha vajakuid katmata, neist suurem osa on salumetsad – see tingib vajaduse uute kaitsealade moodustamiseks. KeM selgitas, et metsanduse arengukava sõnastus ei hõlma vajakute täielikku katmist ning keskendub realiseerimises pigem kaitsealadele. KeM selgitas ka pikka ja keerulist kaitse-eeskirjade menetlemise protsessi eeskätt metsaomanike kaasamise vajaduse tõttu, mis on samuti osa range kaitse vajakute vähendamise protsessist. KeM tutvustas ka teisi võimalikke meetmeid, sh riigimaal vajakuks olevates metsatüüpides vääriselupaikade määramist.

Arutati kevadist kokkulepet ja selle sisu. Keskkonnaorganisatsioonid tõid välja, et vastupidiselt kevadisele kokkuleppele pole range kaitse vajakute osas selgeid samme astunud. Samuti väitsid keskkonnaühendused, et septembris kooskõlastamiseks saadetud eelnõu seletuskirjas selle kohta info puudus. Keskkonnaühendused avaldasid nõrdimust, et KeM on asunud neid meedia kaudu alusetult süüdistama seisukohast taganemises. Lisades sealjuures meediale demagoogilised väited, et 10% range kaitse eesmärk on täidetud ning loo- ja soovikumetsade vajakud kaetud, mis ei ole sisuliselt kevadisse kokkuleppesse puutuvad. KeM väidab, et range kaitse teemaga tegeletakse ja analüüsid jm on selged sammud. Kevadise kokkuleppe sisu tõlgendavad KeM ja keskkonnaühendused erinevalt. KeM on vastavalt kokkuleppele range kaitse tegevused metsaseaduse eelnõu seletuskirjas kirjeldanud ning minister on sellele alla kirjutanud. Ühiselt leiti, et meedia kaudu süüdistuste esitamise asemel on konstruktiivsem otsuste sisu osas ühisosa leida.

Lepiti kokku, et range kaitse töörühm kohtub jaanuaris 2017, kus saab arutada nii Keskkonnaameti analüüsi tulemusi kui ka võimalikke meetmeid vajakute vähendamiseks ning kokku leppida konkreetne tegevuskava. Keskkonnaorganisatsioonid soovisid, et oleks juures ka pindalad ja konkreetsete alad, kust ja kui palju vajakuid kaetakse. KeM märkis, et konkreetsete uute alade määramine vajab analüüsi, mis nii kiiresti ei pruugi olla tehtav. Uute kaitsealade korral peab olema tegemist riigimaaga.

Kokkuvõttes soovisid keskkonnaorganisatsioonid, et metsaseadusega ei mindaks enne edasi, kui range kaitse tegevusplaan on selgelt töörühmas sõnastatud ja vajakute täielikuks katmiseks konkreetsete alad välja valitud (sh vajadusel ka laane- ja salumetsade uued kaitsealad välja valitud kokku üle 20 000 ha). KeM meenutas, et kevadisel kokkuleppel oli jutt plaanist, mitte range kaitse vajakute katmisest. Keskkonnaühenduste arvates ei ole KeM kokkulepet täitnud ja seetõttu ei saanud eelnõu kooskõlastusfaasis jääda teist korda lootma uue kokkuleppe või tegevusplaani peale.

Keskkonnaorganisatsioonid toovad välja, et probleem on selles, et raiuma võib kohe hakata, kuid kompensatsioonimeetmete rakendamine võtab kaua aega. KeM meenutas, et raievanuse alandamine puudutab vaid 4000 hektarit metsamaad. Keskkonnaorganisatsioonide arvates võiks metsaseaduse muutmise eelnõu seletuskirjast selgelt välja tulla, miks ikkagi raievanuste muutmine kavas on ja kelle huvides see on.

KeM tõi välja, et kuna Justiitsministeeriumi kooskõlastusel on tehtud palju ettepanekuid, sh on tõstatatud üldse raievanuste kehtestamise vajalikkus, siis võiks ka need ettepanekud viia metsandusnõukogusse. KeMi väitel on siin kokkulepete tegemine teiste huvigruppide vastu ebaõiglane. Keskkonnaorganisatsioonid tegid ka ettepaneku ajutise kaitse kehtestamiseks vajakute katmiseks valitud aladel riigimaadel, kuni konkreetsete alad ametliku kaitsestaatus saavad.

Keskkonnaorganisatsioonid soovisid nii metsandusnõukogusse kui ka range kaitse töörühma, et esindaja ei oleks nimeliselt määratud.

Kokkuvõte: Otsustati, et jaanuaris kohtub range kaitse töörühm, kes koostab edasise konkreetse tegevusplaani ning hindab ka vajakute katmise võimalusi. See viiakse edasi metsandusnõukokku, kus vaadatakse üle kõigi huvirühmade poolt. Metsandusnõukogus võib arutada ka Justiitsministeeriumi ettepanekuid. EKO määrab endale uue esindaja nii

range kaitse töörühma kui ka metsandusnõukokku. Keskkonnaorganisatsioonid soovivad, et KeM edastaks hoiualade kaitsmise kirja.

3. Metsaseaduse muudatustest turbe- ja valikraie tingimused

Keskkonnaorganisatsioonid näevad peamiselt ohtu piiranguvööndi metsadele, kõige probleemsemad on valikraie tingimused. Soovisid, et valikraie tingimustel oleks erisus vastavalt sellele, kas tegemist kaitseala või väljaspool asuva metsaga. KeM põhjendas muudatuste tegemise vajadust (lageraiete vähendamine ja parema uuenduse tagamine) ning selgitas, et ettepanekud on tulnud Eesti Maaülikoolilt. Sama küsimust on pikalt arutatud ka looduskaitseosakonnaga ning Keskkonnaametiga ning küsimust on analüüsitud. Kompensatsioonimehhanismidest oli arutlusel suurema hulga säilikpuude jätmise kaitsealadel. Erisuse loomist kaaluti, kuid ei peetud vajalikuks. Lisaks on muudatustes kirjas edaspidi turberaietel säilikpuude jätmise kohustus ning looduskaitseaduse kaudu on võimalik kehtestada lisatingimusi. Keskkonnaorganisatsioonide jaoks on probleemne ka turberaietele leevenduste tegemine. KeM tõi välja, et ka karmistatakse, kuna ühe järguga turberaie tegemist enam ei lubata. Planeeritava metsaseaduse muudatusega kaasnev turbe- ja valikraie regulatsioonide muutmise mõju kaitstavate alade kaitse-eesmärkidele vajab täiendavat analüüsi.

Kokkuvõttes otsustati, et turbe- ja valikraiate teemal korraldatakse lisakohtumine jaanuari alguses, kus eksperdid saavad täpse muudatuste sisu ja riskid läbi arutada ning vajadusel riske hinnata. Ka selle kohtumise tulemus viiakse metsandusnõukokku artlusele.

Kohtumisel jätkus veel arutelu paaril teemal, sh täpsustati, et keskkonnaorganisatsioonid ei ole seotud väljas toimuva meeleavaldusega ning arutati ka kliima teemasid.

Keskkonnaühendused rõhutasid uuesti, et nende peamised seisukohad on välja toodud teavituskampania kodulehel ja avaldasid lootust, et ka nendes laiemates punktides hakatakse liikuma tasakaalustatuma metsapoliitika poole.